

İÇ BATI ANADOLU’NUN GEÇ HOLOSEN’DEKİ İKLİM ÖZELLİKLERİ VE FRİG KÜLTÜRÜNE OLASI ETKİLERİ

Ayşen Özgüneylioğlu^a, Nizamettin Kazancı^a

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı, Ankara

(aysen_ozguney@yahoo.com)

ÖZ

Kültür ve medeniyetin gelişmesinde etkili faktörlerin başında arazi ve iklim geldiği kabul edilir. Frigler iç ve batı Anadolu’da, özellikle Kütahya, Afyon, Eskişehir ve Ankara bölgesinde uzun süre hüküm süren önemli bir devlet idi ve kendilerine özgü kültürleri vardır. Yazılıkaya tapınağı başta olmak üzere, Frig Vadisi adı verilen yerde çok sayıda kayalara oyma yerleşim yerleri, sarnıçlar, yollar, iç ve dış mekân heykelleri, mezar odaları bulunur. Yaşadıkları döneme ilişkin iklim bilgisi ise henüz yoktur. Bu amaçla Afyon Holosen gölü çökelleri incelenerek iklim verisi elde edilmeye çalışılmıştır.

MTA projesinin ortaya koyduğu verilere göre, Afyon Holosen gölü, Afyon il merkezinin hemen kuzeyinde, kalıntıları yakın zamana kadar devam eden ve yaklaşık 100 km²’lik alan kaplayan tath su kütlesidir. Bugünkü Afyon ovası o gölün kalıntısıdır. Yüzeyden itibaren 4-6 metre kalınlığında kil-marnlarla temsil edilen göl istifinin altında 10 metre kadar kalınlığı olan, gevşek sarı renkli kumlar bulunur ve büyük olasılıkla flüviyal bir ortamı temsil eder. Bu kumlar ile yanal geçişli olarak çakıllı düzeyler bulunur ve alüvyon yelpazesi ürünleridir. Göl istifinin yüzeyden itibaren 3,6 m derindeki seviyesinden yapılan ¹⁴C yaşlandırması GÖ 3350 yıl vermiştir. Göl çökellerinden 20 cm ara ile 22 örnek alınmış, ana ve iz elementleri, karbonat ve organik madde kapsamı, tane boyu, magnetik duyarlılık, mineral kapsamı, nem durumu incelenmiştir. Bunların sonuçlarından üretilen iklim parametreleri (Th/U, Ti, toplam kil %, Zr+Rb/Sr, CaCO₃%, ateşte kayıp, toplam inorganik karbon-TIC, toplam organik karbon-TOC, Ca/Ti) bir birleri ile karşılaştırılmış, artıp azalma durumlarına göre seviyelen-dirilmiş, her seviyenin zaman karşılığı depolanma hızına göre (1,07 mm/yıl) hesaplanmıştır. Sonuçlar, Günümüzden Önce 3300-3000 ve 1500-950 arasında göreceli kurak iki dönemin, 3000-1500 ve 950-0 arasında ise göreceli yağışlı dönemlerin olduğunu göstermektedir. Frigler (MÖ 750-550), en azından Yukarı/Dağlık Frigya’da (Sivrihisar doğusu onlar için Aşağı Frigya idi) göreceli yağışlı ve dört mevsimin olduğu dönemde yaşamışlar, zengin hayat ve yüksek medeniyetleri Perslerin gelişiyle son bulmuştur. Görünen odur ki, yüksek medeniyet ve ileri kültürlerinin oluşumuna uygun coğrafya ve ılıman iklim şartları olumlu tesir etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Frigler, Afyon Gölü, iklim, İç-batı Anadolu, Holosen

LATE HOLOCENE CLIMATE OF CENTRAL-WEST ANATOLIA AND ITS POSSIBLE EFFECTS ON PHYRIGIAN CULTURE

Aysen Özgüneylioğlu^a, Nizamettin Kazancı^a

Ankara University Graduate School of Nature and Applied Sciences Department of
Geology Engineering, Dışkapı, Ankara
(aysen_ozguney@yahoo.com)

ABSTRACT

It is generally accepted that main natural factors on culture and civilisation are landscapes and climate. Phrygians were a significant state and also unique culture developed at central and central-west Anatolia, particularly in regions of Kütahya, Afyon, Eskişehir and Ankara during the Iron Age. The important localities and cultural heritage from the Phrygians are Yazılıkaya cult, settlements in ground, carved rooms, water facilities, outdoor and indoor statues, parts of roads, particularly between Afyon and Eskişehir and many tumuli in Ankara. However, there is not satisfying information about climate of that time and effects of the climate on the culture of Phrygians. This study presents some preliminary data about the climate of central-west Anatolia derived from sediments of the Holocene lake of Afyon.

According to results of a MTA project, Afyon Holocene Lake was a freshwater body of ca 100 km² located at the north of Afyon city and it was continued up to modern times. The upper surface of the present Afyon plain is the relict of that lake. Deposits of the Afyon Holocene Lake are clay and clayey marl of 4-6 m thick overlying a loose, clean sandy layer of 10 m. Probably the sands represent a fluvial environment. Moreover, the sands are changed laterally to gravels of which were deposited within alluvial fans. The lake muds were dated as 3350 yrs BP at 3.6 m from the surface by ¹⁴C method. 22 sediment samples from the lake mud taken each 20 cm intervals were analyzed for major and trace elements, carbonate and organic matter contents, grain-size, minerals, magnetic susceptibility. From analytical results some climate parameters (Th/U, Ti, T_{clay}%, Zr+Rb/Sr, CaCO₃%, loss of ignition-LOI, total inorganic carbon-TIC, total organic carbon-TOC, Ca/Ti) were derived and they correlated each other. The time intervals were calculated by using the sedimentation rate which was found 1.07 mm/yr for the Afyon Lake. The obtained results suggest that two dry periods in years 3300-3000 and 1500-1000 and two wet periods in years 3000-1500 and 1000-0 (present) were effective through the lake time-span. From here it is possible to say that Phrygians (BC 1200-550) were lived in a relatively wet climate with four seasons particularly in Upper/Mountainous Phrygia (lower Phrygia was the east of Sivrihisar), but unfortunately their high civilization and power were collapsed by coming of Persians to Anatolia. It is likely to add as an interpretation, the suitable climatic circumstances was the primary factor on the occurrence of high culture and fine arts within Phrygians.

Keywords: Phrygians, Afyon Lake, Climate, central west Anatolia, Holocene